

„Spirealisme” is de naam, die Pieter Dirk Torensma aan zijn werk meegeeft. Ik neem aan dat hij hier niet de roosachtige plant spirea mee bedoelt, hoe toepasselijk dat ook zou zijn bij zijn bloemrijke schilderijen, maar dat het een samentrekking is van de begrippen „spiritus” (geest) en „realisme” (in dit geval: schilderen naar de werkelijkheid). Inderdaad gebruikt hij in zijn schilderijen beelden uit de werkelijkheid, maar die dienen als symbool voor een geestelijke ervaring.

In galerie Steenwijk (onder de bibliotheek) zijn negentien schilderijen van hem uitgesteld. Torensma (33, wonend in Huins) toont daarin overduidelijk zijn betrokkenheid met de verhouding tussen mens, aarde en kosmos. Een verhouding waarvan hij oprecht vindt dat die evenwichtiger en harmonischer zou moeten zijn. Dat wil hij graag met zijn schilderijen uitdragen.

Ook in zijn materiaalgebruik manifesteert zich deze drang naar harmonie. Zijn laatste schilderijen zijn vervaardigd met plantenverf. Volgens de kunstenaar, die Goethe en Steiner aanhaalt, werken plantaardige kleuren harmoniserend op ons in. „Het spreekt vanzelf dat de synthetische teer kleuren, (shocking colours), waarmee in het westen kleding, voedsel, drukwerk, leefruimtes etc. gekleurd worden, een onharmonische „trilling” hebben, en in niet geringe mate bijdragen aan de psychische en fysieke ontreddering van vele westerse mensen,” zegt hij.

Zoals gezegd: als symbolen gebruikt hij beelden uit de werkelijkheid. Verscheidene motieven komen in veel schilderijen terug: bloemen, sterren en planeten, ongeboren kinderen, „vlinderkinderen”, landschappen en Indiase wijzen. De vlinderkinderen symboliseren bijvoorbeeld het geestelijke in de mens. In zijn schilderij „Quest for Light” vragen zij vanuit de duisternis de Lichtbrenger om Licht, een titel als „Reis naar Morgenland” spreekt voor zichzelf. „Het derde oog” refereert aan reïncarnatie.

Torensma's symbolen zijn bijna onaards lieflijk, waaruit zijn idealistische inslag blijkt. Mogelijk ben ik een verdorven neuroticus, maar ik kan niet veel beginnen met zijn symboliek. Die vertelt mij wel iets over de persoonlijke overtuiging van de kunstenaar,

maar niets over de werkelijkheid. Torensma staat niet alleen in zijn verlangen naar een kosmische harmonie; veel kunstenaars houden zich daarmee bezig. Maar het hangt er juist van af welke beeldende taal je gebruikt om je ideeën naar buiten te brengen.

De lieflijkheid, het paradijselijke, ligt er voor mijn gevoel bij Torensma te dik bovenop. Een abstract schilderij

van bijvoorbeeld Willem van Althuis zet mij meer aan tot meditatie over mens en kosmos, dan een voorstelling van Torensma, waar alles al uitgespeeld staat. Zo zegt zijn al wat oudere paneel, „Brave new world” uit 1973, abstract, maar geheimzinnig dreigend, mij meer dan bijvoorbeeld „Distelfee”. Illustratief heel knap, maar dat zijn de Verkade-plaatjes ook. „Brave new world” laat meer over aan de toeschouwer.

Naar mijn mening is de taak van de kunstenaar niet alleen het gebruiken van de beeldende taal, maar ook het vernieuwen ervan. De ideeën, ook die van Torensma, zijn oud, maar juist de kreativiteit, de scheppende kracht van

de kunstenaar, geeft ze nieuwe glans. Wanneer men nu, om geluk en harmonie aan te duiden, een lieflijke, sprookjesachtige symboliek gebruikt, die in principe niet ver af staat van die welke in sommige Ster-reklamefilmmpjes wordt gehanteerd, begeeft men zich als kunstenaar op een hellend vlak. Ook moet de kunstenaar de creativiteit van de toeschouwer niet afsnijden, maar hem de ruimte laten. Dat doet men niet wanneer men oude symboliek presenteert die zet niet meer aan het denken.

Dat wat de inhoudelijke kant betreft. Technisch gezien is Torensma's werk knap. Hij werkt bijna precies, met

stippeltjes en spuitwerk; compositair zit het erg goed in elkaar. De acht schilderijen met plantaardige verf zijn inderdaad zachter van kleur en mogelijk ook daardoor harmonischer dan de oudere panelen, vervaardigd met kunstharsverf. Tenslotte lijkt Torensma mij meer op dreef wanneer hij bloemen en sterrenluchten schildert dan wanneer hij kinderen uitbeeldt. Die zien er een beetje ouwelijk en bezorgd uit. (sd)

Galerie Steenwijk, Steenwijk.

Tot 29 augustus.

Joop Visser

Overheersend kenmerk van de landschappen van Joop Visser (31) uit Oostertlittens is de ruimte die hij erin

brengt en de lyrische toets waarmee hij ze opbouwt. Vergezichten, die je trouwens ook van enige afstand moet bekijken om de diepte te ondergaan. En dat kan gelukkig in de expositiezaal van de Kunstuitleen aan de Eewal te Leeuwarden, waar hij 21 werken heeft tentoongesteld.

Joop Visser heeft zich na een drukke expositieperiode een tijd lang rustig gehouden, dat wil zeggen, niet geëxposeerd, maar wel gewerkt. Daarom is er deze keer veel nieuw werk bij. Van de vijf schilderijen zijn er vier nieuw. Ze zijn opgebouwd uit penseelstreken van steeds weer andere kleuren. Het strand op het doek „Strandje” bijvoorbeeld lijkt op het eerste gezicht wit, maar blijkt uit een groot aantal verschillende kleurvlakjes te bestaan.

Ook zijn er veel nieuwe etsen. Voor het merendeel zijn zij opgebouwd uit vegen, een soort vlekken, hoewel hij er zo nu en dan wel fijn in tekt, zoals de graspollen op de ets „Strandje”.

Behalve in het oudere „Bandon river” heeft hij eenheid gebracht in zijn schilderijen. In „Bandon river” stoort mij namelijk de rechte boomstam, die uit het schilderij lijkt te springen. Veel harmonischer staat de „Koerdische fluitist” in het landschap. De figuur wordt ook uitstekend ondersteund door het bos achter hem. In „Strandje” is er wel een hevig contrast tussen licht en donker, maar door de penseelvoering is er toch een eenheid. Een lyrische stroom van kleurtoetsen is ook aanwezig bij „Peellandschap” en „Landschap Turkije”.

Meer dan in zijn schilderijen suggereert Visser in zijn etsen. Het stille „Strandje” bijvoorbeeld is maar uit weinig samengesteld, maar laat des te meer voelen. Precies zo is het bij beide etsen „Uiterwaard Maas”. Knap is ook hoe hij bijvoorbeeld een wirwar als „Klimplant in hakhout” toch beeldende kracht weet te geven, net als „Invallende avond, bomen”, bijna een krijttekening.

Joop Visser gebruikt nu ook kleuren bij zijn etsen, in grote vlakken, die als een soort decor dienen bij de zwart-wit tekening die er op staat. Bij „Toch eens een nieuw gordijntje” is het resultaat niet evenwichtig. Dat is meer het geval bij „Iers landschap” en „Landschap Hongarije”. „Strand” is als geheel de sterkste van deze etsen. Prijzen: van f 100 tot f 4750. (sd)

Kunstuitleen Leeuwarden.

Tot 27 augustus.